

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Горячук Валерій Федорович

*доктор економічних наук, професор,
Державна установа «Інститут ринку
і економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України»*

Левіт Віктор Семенович

*аспірант,
Державна установа «Інститут ринку
і економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України»*

Аналіз наукових досліджень свідчить, що поняття «управління» носить більш загальний характер ніж поняття «регулювання». Регулювання розглядається як одна з функцій управління, поряд з такими функціями як аналіз, прогнозування, планування, реалізація, контроль та ін. Якщо мова йде про управління, то, в першу чергу, мається на увазі прямий вплив з боку суб'єкта управління на об'єкт управління у вигляді адресних вказівок, розпоряджень та команд. Щодо регулювання, то воно пов'язується з нормами, правилами, обмеженнями та заборонами, які встановлюються у формі законів, положень та інструкцій, тобто мова йде про непрямий вплив.

Ще однією вагомою ознакою регулювання як однієї з функцій управління є характер відносин щодо власності на майно. Якщо воно є державною власністю, то держава має право управляти та розпоряджатися їм повною мірою. Якщо ж майно належить не державі, а іншим власникам, то вона не має права розпорядження, але є правомочною регулювати процеси і відносини з приводу використання майна. Таким чином, регулювання є видом обмеженого управління, яке не поширюється на ту частину управління, яка впливає з права власності, а зумовлена особливою роллю держави як законодавця, контролера, наглядача та представника громадських інтересів.

На підставі аналізу наукових робіт, присвячених механізму державного управління, можна зробити такі висновки [1–8]:

1. Визначальною складовою механізму державного регулювання є мета (сукупність цілей). Мета може мати ієрархічну структуру (дерево цілей).

2. Функції є похідними від мети (цілей).

3. Функції поділяються на загальні та спеціальні. Загальні функції не пов'язані зі специфікою об'єкта управління і є однаковими для всіх механізмів державного регулювання. Це аналіз, прогнозування, планування, організація (реалізація), контроль та ін. Спеціальні функції залежать від специфіки сфери, в якій діє механізм.

4. Реалізація кожної функції забезпечується певним набором інструментів.

5. Функції визначають організаційну структуру механізму державного регулювання та обумовлюють необхідність певних суб'єктів регулювання.

6. Суб'єкти це органи влади, підприємства та установи, які забезпечують функції механізму.

7. Нормативна складова визначає та регламентує (обмежує) процес функціонування механізму державного регулювання. Вона включає норми, принципи та цінності, які виступають як обмежуючі і стимулюючі фактори і є положеннями, відповідно до яких діють суб'єкти регулювання.

8. Важливою умовою функціонування механізму державного регулювання та реалізації його функцій є наявність людських, фінансових та матеріальних ресурсів.

9. Має місце органічний взаємозв'язок організаційної і функціональної структури механізму, що на практиці призводить до того, що вони постають як єдине ціле, як його організаційно-функціональна структура.

10. Важливою характеристикою механізму державного управління є його інформаційна сутність, а саме як сукупність процедур перетворення інформації та процесів інформаційного обміну.

Серед питань, які потребують подальшого дослідження, можна визначити такі:

1. Основний акцент робиться на складових (елементах) механізму регулювання. При цьому їх опис носить досить узагальнений характер.

2. Менше уваги приділяється взаємозв'язкам між складовими механізму.

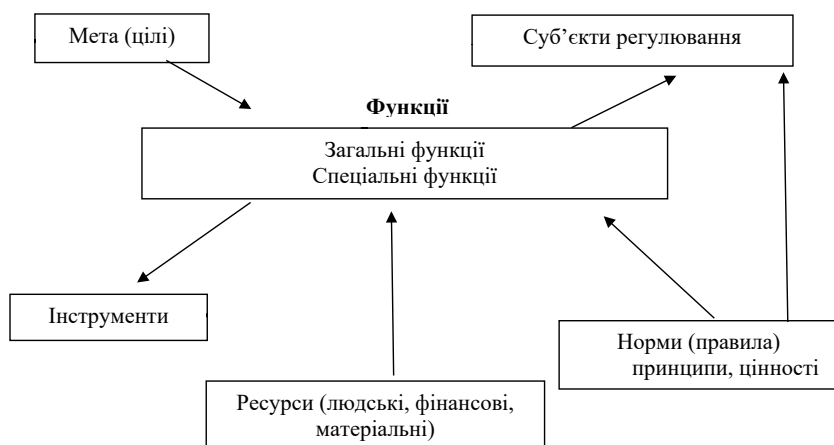
3. Досить часто не виділяються в якості окремих складових мета (цілі) та суб'єкти механізму регулювання.

4. Не простежується чіткий взаємозв'язок між метою, функціями механізму та його структурою.

Виходячи з вищевикладеного, структуру механізму державного регулювання розвитком переробної промисловості доцільно розглядати як сукупність 6 складових (рис. 1):

– *цільова складова* – мета (сукупність цілей), на досягнення яких спрямована діяльність механізму;

- *суб'єктна складова* – сукупність органів регулювання, діяльність яких спрямована на досягнення мети;
- *функціональна складова* – функції механізму, які необхідні для досягнення мети;
- *інструментальна складова* – сукупність інструментів, необхідних для реалізації функцій механізму, засоби директивного та регулятивного впливу на об'єкт регулювання;
- *нормативна складова* – сукупність принципів, законодавчо-нормативних актів, норм та правил, згідно яких здійснюються функції та діяльність органів регулювання;
- *ресурсна складова* – сукупність фізичних, нематеріальних, фінансових, людських та природних активів, за допомогою яких здійснюється виробничий процес та регулятивна діяльність.

Рис. 1. Узагальнена структура механізму державного регулювання розвитком переробної промисловості

На сучасному етапі мету механізму державного регулювання розвитком переробної промисловості України можна визначити таким чином – розвиток високотехнологічних та середньо високотехнологічних галузей, збільшення їх питомої ваги на основі протекціонізму, залучення інвестицій, підтримка вітчизняного підприємництва, інноваційного розвитку, імпортозаміщення та локалізації виробництва, розвиток людського капіталу і стимулювання несировинного експорту.

Аналіз структури економіки різних країн світу наочно доводить: частка переробної промисловості у ВВП чітко корелюється з бідністю або заможністю держави. Частка переробної промисловості у ВВП в

2021 році в Україні становила лише 10%, в той час як нормальний рівень цього показника за визначенням ОЕСД – 20% [6]. Щоб стати розвинутою державою, цей показник в Україні треба подвоїти. Це виклик, навколо якого варто об'єднатись. І це мета економічної і промислової політики, яку потрібно реалізувати. Необхідно наростити виробництво того, що вже вміємо, і навчитись виробляти те, чого ще не вміємо – для забезпечення власних потреб і експорту. Крім того, розвиток переробної промисловості – це можливість забезпечити мільйони українців робочими місцями і менше залежати від імпорту, зокрема в секторі безпеки та оборони. Ми маємо забезпечити економічну самодостатність в сфері переробної промисловості. Економічний напрям політики «Зроблено в Україні» має на меті змінити структуру економіки з сировинної на промислову. Відповідно, пріоритетами є розвиток внутрішнього виробництва, сприяння інвестиціям в реальний сектор, розвиток несировинного експорту.

Виходячи з визначення мети та аналізу вітчизняного та іноземного досвіду можна визначити такі спеціальні функції механізму державного регулювання розвитку переробної промисловості України:

- протекціонізм;
- залучення інвестицій;
- підтримка вітчизняних виробників;
- розвиток високо і середньо високотехнологічних галузей;
- імпортозаміщення та локалізація виробництва;
- розвиток несировинного експорту.

Список використаних джерел:

1. Приходченко Л.Л. Сутність понять механізмів держави, державного управління та державного регулювання. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. ОРІДУ. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2008. Вип. 3 (35). С. 61–68.
2. Рудницька Р.М., Сидорчук О.Г. Сутність і зміст механізмів державного управління та принципів їх функціонування. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 4. С. 50–60.
3. Древаль Ю.Д. Механізми державного управління як наукова проблема. *Державне будівництво*. 2009. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2009_2_4.pdf
4. Чечель О.М. Принципи та механізм державного регулювання економіки. *Вісник АМСУ. Серія: «Державне управління»*. 2013. № 2 (9). С. 103–111.
5. Енциклопедія державного управління: у 8 т. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 2: *Методологія державного управління*. Київ : НАДУ, 2011.
6. Ishchuk S., Caputa W., Sozansky L. Mechanical engineering of Ukrain and Poland in the conditions of global economic changes. Bogucki Wydawnictwo Naukowe. Poznan, 2022.

7. Власюк В. Як не повторити помилок минулого і збудувати технологічну, конкурентоздатну економіку. Чому для економічного зростання Україні варто відходити від концепції сировинної економіки? Українська правда. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/17/687120/>

8. Калита П. Підтримка вітчизняного виробника: Курс на вдосконалення та розвиток. URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/pidtrimka-vitchiznyanogo-virobnika-kurs-na-vdoskonalennya-ta-rozvitok-267384_.html/